

תוכן עניינים

הקדמה.....כט

שער א – מסורת ויצירה

פרק א': מסורת ויצירה בתורה שבעל פה

א. שאלת המסורת והיצירה, ומשמעויותיה

1.....הצגת השאלה - מה מקורה של התורה שבעל פה?

2.....משמעויות של שאלה זו

4.....אמירות בדברי חז"ל על קיומה של מסורת מסיני

7.....ראיות מן התורה עצמה לקיומה של מסורת שבעל פה

10.....השיטה שכל התורה שבעל פה היא מסורת מסיני

11.....שיטת הרמב"ם ועוד - חלק מן התורה שבעל פה אינו מסורת מסיני

ב. ראיות לקיומה של יצירה בתורה שבעל פה

14.....עדויות על הלכות שהתחדשו בידי חכמים

19.....אמירות כלליות על קיומן של הלכות מחדשות

22.....המשמעות הפשוטה של סוגיות הדרשות - הדרשות מחדשות הלכות

23.....תופעת המחלוקת

29.....עניינים מהותיים הקשורים בשאלת המסורת והיצירה

ג. דברי ראשונים בשאלת המסורת והיצירה

- 32..... דברי ראשונים על קיומה של יצירה בתורה שבעל פה
- 37..... ראשונים האומרים שמקור ההלכות הוא במסורת
- 42..... סיכום

פרק ב': מאמרי חז"ל בעניין המסורת והיצירה

- 45..... "אילו ניתנה התורה חתוכה, לא היתה לרגל עמידה"
- 46..... "כולם ניתנו למשה מסיני"
- 50..... "כחיטים להוציא מהן סולת" - התורה שבעל פה גנוזה בתורה שבכתב
- "שכל מה שהיה ועתיד להיות הראהו למשה" - משה רבנו צפה את כל
- 52..... התורה שבעל פה
- "כל אחד ואחד קבל את שלו מסיני" - התורה שבעל פה נגזרה
- 55..... בנשמתם של חכמים
- "שהורשו מאתו יתברך" - חכמים קיבלו מסיני את הסמכות
- 56..... לדרוש את התורה
- 58..... "יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי?!"
- 62..... "וכמשמרות נטועים בעלי אסופות"
- 65..... סיכום

נספח א (לפרק ב): מאמרי חז"ל נוספים בעניין המסורת והיצירה

- 67..... "כל התורה כולה מן השמים חוץ מקל וחומר זה"
- 70..... "הן הדברים שנאמרו לו למשה בסיני"

נספח ב' (לפרקים א'-ב'): דברי אחרונים בעניין היצירה בתורה שבעל פה

- 73.....

פרק ג': היחס בין חלק המסורת לחלק היצירה

- 87..... האם המסורת מסיני כוללת רק את ההלכות למשה מסיני?
- 90..... העולה מדברי המהרש"ל - הדינים הנלמדים בדרשות אינם מסורת מסיני.....
- 91..... ראיות לכך שהיקפה של המסורת הוא רחב.....
- 94..... מחלוקת הרמב"ם וריה"ל - האם רוב הדינים הם יצירה או מסורת?.....
- 97..... "רוב בכתב" או "רוב על פה"?.....
- 99..... ראיות כלליות בשאלה האם הרוב הוא מסורת או יצירה.....
- 99..... היחס המהותי בין הדרכים - היצירה לכתחילה או בדיעבד?.....
- 100..... מחלוקת ריה"ל והרמב"ם - כיצד נלמדה התורה בדורו של משה רבנו?.....
- 102..... מקורות לגבי אופן לימוד התורה בדורו של משה רבנו.....
- 107..... מקורות לגבי היחס העקרוני לדרך היצירה בתורה שבעל פה.....
- 108..... מחלוקת הראשונים בשאלה אילו מידות אדם דן מעצמו.....
- 111..... סיכום.....

נספח ג' (לפרקים א'-ג'): התייחסות לשיטתו של "דורות הראשונים"

- 113.....

פרק ד': ההבחנה בין חלק המסורת לחלק היצירה

- הצגת השאלה - כיצד ניתן להבחין בין דין שהתקבל במסורת ובין דין שנדרש על ידי חכמים?.....
- 119..... האם ניתן להבחין בין הסוגים על פי סגנון הסוגיה? - דרשות יוצרות ודרשות משחזרות.....
- 120..... דרך הבחנה א' - לשון "דאורייתא" או "גוף תורה".....
- 125..... דרך הבחנה ב' - קיומה של מחלוקת.....
- 130..... דרך הבחנה ג' - יסודות ההלכה לעומת פרטיה.....
- 135.....

בסיכום - האם ניתן להבחין בבירור בין דין שמקורו במסורת לבין

- 137..... דין שנלמד על ידי חכמים ?
- 138..... האם חז"ל עצמם הבחינו בין חלק המסורת לחלק היצירה ?
- 143..... סיכום

פרק ה': מעמדן של דרשות חכמים - דאורייתא או דרבנן ?

- 145..... הצגת השאלה, ודברי הרמב"ם בשורש השני
- 148..... ראיות בדברי חז"ל לכך שדרשות חכמים הן דאורייתא
- 154..... סוגיית שחרור עבד - חילוק בין המפורש בכתוב ובין דרשת חכמים
- 156..... ראיות בדברי חז"ל לכך שמן הסתם דרשה היא דאורייתא
- 158..... דברי הראשונים בעניין מעמדן של הדרשות
- 163..... דרכם של הראשונים בפסיקה - מן הסתם דרשה היא דאורייתא
- 164..... סיכום

פרק ו': שיטת הרמב"ם בעניין מעמדן של הדרשות

- 166..... הדרכים בהבנת דברי הרמב"ם
- 174..... אמירות ברמב"ם על דרשות חכמים שתוקפן דאורייתא
- 177..... יחסו של הרמב"ם לדרשות
- 182..... התבוננות בדברי הרמב"ם בשורש השני
- 186..... תשובת הרמב"ם המתייחסת אל השורש השני
- 189..... קידושי כסף
- 194..... יישומו של השורש במשנה תורה
- 199... משמעות המונחים "דברי סופרים", "דבריהם" ו"דרבנן" בכתבי הרמב"ם
- 201..... משמעותו של מקור הדין
- 202..... סיכום

נספח ד' (לפרק ו'): ראיות נוספות לגבי שיטת הרמב"ם בעניין מעמדן של הדרשות

הדרך להבחין בין דרשות מקובלות למתודשות - ביטויים מילוליים

- 205..... ולא ראיות הלכתיות.....
- 209..... האם אין מחלוקת בדאורייתא?.....
- 210..... ההבדלה בין דרשות חכמים ובין התקנות והגזירות.....
- 212..... הבאת הדרשות בפירוש המשנה.....
- 213..... הלכות שהרמב"ם מתלבט האם הן דאורייתא או דרבנן.....
- 216..... מצוות שאינן נמנות במניין המצוות משום השורש השני.....
- 220..... תשובתו של ר' אברהם בן הרמב"ם.....

נספח ה' (לפרק ו'): דרשות שהרמב"ם מגדיר כ"דברי סופרים"

- 223..... פתיחה.....
- 224..... נבלת העוף הטהור.....
- 226..... פסול לעדות של קרובים מצד האם או האישות.....
- 233..... חולין שנשחטו בעזרה.....
- 234..... ירושת הבעל את אשתו.....
- 234..... טומאת כהן לאשתו, ואבלות הבעל על אשתו.....
- 237..... איסור מלאכה בחול המועד.....
- 238..... טבילת כלים.....
- 239..... איסור ייחוד.....
- 240..... "ריח הגט".....
- 241..... שיעור כפירת מודה במקצת.....
- 242..... איסור הנאה מבשר בחלב.....
- 244..... כיבוד אח גדול.....
- 246..... פסול מים שאובים למקווה.....

- 247טומאת עצים ולבונה של קודש
- 248טומאת שלישי ורביעי
- 249פסול תרומה וקדשים במגע טבול יום ומחוסר כיפורים
- 250טומאת "מדף" בזב
- 251טומאת מפץ במת
- 253מסקנה: פסיקות הרמב"ם בסוגיות אלה אינן נובעות מן השורש השני

פרק ז': הלכה למשה מסיני

- 256הגדרתה של "הלכה למשה מסיני"
- 260 "הלכה למשה מסיני" לעומת "פירוש מקובל"
- 267ההבחנה באופן הנתינה בין הלכה למשה מסיני ובין פירוש מקובל
- 275מעמדה של הלכה למשה מסיני - דאורייתא או דרבנן?
- 279 "הלכתא" או "גמירי" - האם משמעם הלכה למשה מסיני?
- האם האמירה שדין מסויים הוא הלכה למשה מסיני, מבוססת
- 286 תמיד על מסורת?
- 289 כיצד נוצרה מחלוקת לגבי הלכות מסויימות, האם זו הלכה למשה מסיני?
- 293 האם יש מקומות שבהם הביטוי "הלכה למשה מסיני" אינו כפשוטו?
- 299 האם ניתנו הלכות למשה מסיני לגבי דינים דרבנן?
- 304 סיכום

פרק ח': האם גזירה שווה צריכה מסורת מסיני?

- 307 ההגבלה בגזירה שווה - "אין אדם דן גזירה שווה מעצמו"
- 308 היקפה של ההגבלה וטעמה
- 310 ראשונים רבים: גזירה שווה צריכה מסורת מסיני
- 312 בשיטה הסוברת שגזירה שווה מבוססת על מסורת - המסורת היא חלקית

- 315.....הסיבות למסורת החלקית ומשמעותן
- 319..... כיצד המסורת החלקית פותרת את הבעיה שישנה בדרישת גזירה שווה ?
- 319..... קשיים בדעה שגזירה שווה חייבת להתבסס על מסורת מסיני
- ראשונים שמדבריהם עולה שניתן לדרוש גזירה שווה גם ללא
- 329..... מסורת מסיני
- ר' יעקב עמדין: המימרה "אין אדם דן גזירה שווה מעצמו"
- 334..... שנויה במחלוקת
- קנאת סופרים: חכם יחיד אינו יכול לדון גזירה שווה מעצמו, אבל
- 337..... בית הדין הגדול יכול
- 341..... הצעה להסבר המימרה, על פי הירושלמי
- 347..... יישוב הקשיים על פי הצעתנו
- 348..... מקורות במפרשים התואמים לדרך זו
- 351..... סיכום

פרק ט': מקורם של כללי הדרישה

- 353..... אמירות שהמידות ניתנו בסיני
- 355..... דעות הסוברות שחלק מן המידות לא ניתנו מסיני
- 359..... על פי שיטה זו - כיצד למדו חכמים את המידות המחודשות ?
- 362..... סמכותם של חכמים בדרישת התורה
- 363..... דברי חז"ל לגבי מקורן של מידות הדרש
- 367..... מקומות בהם נראה שחז"ל למדו כללי דרישה בעצמם
- 372..... סיכום

375..... מפתח מקורות